

Si furiosus de homicidio, absolute dicitur, non esse irregularem, qui ad sui necessariam defensionem invasorem occiderit.

35 Quarto, quia valde probabilis est sententia, quam post allegatos D.D. affert, & sequitur: *Diana p. 3. tract. 5. resol. 12., & 67. p. 4. tract. 2. resol. 36., & 85., Sanchez. d. disp. 32. num. 31., & seqq., Bonacina de irregular. disp. 7. q. 1. p. 3. num. 4., & de censur. in comm. d. 1. q. 2. p. 1. num. 13., Valerius de different. utriusque fori: V. ignorantia different. 3. num. 7., Megala de censur. p. 3. lib. 7. c. 2. num. 5. ad finem per tex. in c. Apostolica de Clerico excommunicante, licet num. 12. Vers. at in contrarium, moderet prius dictum, quod scilicet ignorantia Juris, & poenae, in materia irregularitatis, excuset ab ea incurrenda, dummodo non sit crassa, & affectata, quia poena est, & ignorantia poenae ex probabilissima sententia allata per Sanchez. supra, excusat ab eius incurfu, dummodo non sit ignorantia crassa, & affectata, quae tunc importat culpam gravem, & mortalem, ad tradita per *Barbosam in c. ut animar. num. 7. de consuet. igitur, ubi non intervenit culpa, & negligentia mortalis, ibi non incurritur irregularitas, cujus argumenti non leve fundamentum habetur in d. c. ut animarum de consuet. in 6., ibi ut animarum saluti consulatur, & periculis obvietur, decernit Bonifacius VIII., quod nemo ligetur statutis Ordinariorum, qui illa ignoraverit, dummodo eius ignorantia crassa non fuerit, supina, & facit tex. in c. quoniam de Simonia ad finem; Tum quia irregularitas incurrenda in casibus, de quibus loquimur, est poena contemptus, non potest autem esse contemptus, ubi est ignorantia legis, & poenae; *Felin. in c. cum illorum sub num. 14. de sent. excomm., Megala supra;* immo, & ubi est ignorantia facti, quia contemnere dici non potest, qui ignorat se facere contra legem, seu tale factum esse in lege, sub ea poena prohibitum, tum quia ignorantia qualibet semper dimittit delictum *c. quemadmodum 32. q. 6., Suarez. de censur. disp. 4. sec. 9. num. 17., & est tex. in c. excellentissimus 11. q. 3., c. cum illorum de sent. excomm. d. c. quoniam de Simonia, c. si quis dederit 39. q. 1.***

36 Et licet plures allegati à *Barbosa in d. c. ut animarum num. 3.* dicant, constitutionem Bonifacii non se extendere ad censuras latas in Jure communi, attamen hanc limitationem intelligo pro foro externo, qui nititur

praesumptionibus, praesumendo scilicet unicuique innotescere, quae sunt de Jure communi disposita, *c. si culpa de injuriis, ibi (nec ignorantia te excusat si scire debuisti)* sicque ignorantiam non esse probabilem, nec invincibilem, at in foro animae, qui innititur veritati, si re vera quis jus ignoret, poenamque esse talem impositam, non incurrit eam poenam, quam considerationem, & distinctionem in materia irregularitatis facit, *Suarez. de irregular. d. 43. sec. 5. num. 3., Sanchez. de matrim. lib. 9. d. 32. sub num. 9. in 6. ratione.*

37 Neque obstat regula ignorantia facti, non juris excusat *de reg. Juris in 6.,* quia haec loquitur de foro externo innixo praesumptioni, non veritati; Immo ubi praesumitur ignorantia, ut in rustico, famina, minore &c. in aliquibus casibus, etiam in foro externo, poena temperatur; *Tiraquell. de penis temperandis causa 11., Farinac. frag. crim. p. 2. V. ignorantia à num. 273., & seqq.*

38 Contra quam sententiam, videntur facere aliqui textus, ut in c. continebatur de homicidio, ubi quod Diaconus, cum aliis Clericis revertens de rurali labore, ad levandum laborem, quemdam ludum exercentes, jaciebant baculos in directum, & alter alterius fustem ferire studebat, hac conditione solita, ut qui alterius baculum percuteret, quasi victor pro equo victo uteretur, quidam laicus baculum Diaconi percussit, deinde incautus in eum equitaturus infiluit, & sic à falce illius Diaconi, quae erat accinctus mortale vulnus accepit, de quo post dies octo expiravit; Diaconus enim declaratus fuit ab *Alex. III. Summo Pontifice irregularis, in quo casu, vel nulla, vel ad summum levis culpa adscribi potest Diacono, ideoque laborant satis plures sententias refert Abbas Panorm. in cod. e. non enim dici potest, quod daret operam rei illicitae, neque periculosa, cum ludus proiciendi baculos in directo, & studendo alterius fustem ferire, neque ex objecto, neque ex periculo, possit habere rationem illiciti, & de facto homicidium non est secutum ex ludo, dicunt aliqui fuisse illicitum ex circumstantia, quod luderet cum laico; Verum haec circumstantia, vel non facit illicitum sub mortali, vel nullo jure reperitur prohibitum, Clericum ludere cum Laicis ludo alioquin licito, sicuti non est prohibitum Clericis conversare cum Laicis, tum quia, dato, quod Cleri-*

Clericis esset prohibitum ludere cum Laicis, non tamen ratione periculi homicidii facta est prohibitio, quando ludus caret omni periculo, solum ergo esset prohibitum ratione honestatis, & modestiae, quod spectat ad virtutem religionis, unde neque talis prohibitio sufficeret ad incurrandam irregularitatem, ad quam opus esset dare operam rei illicitae, & de se periculosa homicidii.

39 Alii dicunt ludum fuisse Clerico illicitum ratione circumstantiae, quae in c. continebatur videtur enantiari, idest cujus ludi solet esse conditio, quod victor utatur victo pro equo, sed neque in hoc reperitur periculum absolute loquendo, quia in casu hujus capituli, totum periculum fuit casuale, quia scilicet Diaconus erat falce praecinctus, videtur ergo dicendum totam culpam fuisse in hoc, quod Clericus sciens Laicum victorem potuisse eo uti pro equo, nec removerit falcem, amaverit, seu volverit periculum, ex quo fuit in gravi culpa, & negligentia non removendo falcem, ac propter hoc factus sit irregularis, ad quod notat *Suarez. disp. 45. sec. 5. n. 3.,* quod ista est negligentia gravis, & mortalis culpa ex Juris praesumptione, unde si verè Clericus non movit falcem ex inadvertentia, & ignorantia existimans, scilicet Laicum non eo usurum pro equo, tunc pro foro conscientiae non erit irregularis, quia deficit culpa gravis.

40 Addas etiam, quod Justitia, vel injustitia actus, maxime in moralibus potius consideratur in individuo, cum suis circumstantiis, quam in specie denudata à circumstantiis, cum ergo Clericus luderet cum ea conditione, ut victor alio uteretur pro equo, incidere accinctum falce, evadebat opus periculosum injustum, & illicitum, quia obstabat conditioni propter periculum, igitur dabat operam rei injustae, & periculosa, quod sufficit ad incurrandam irregularitatem, ut supra diximus, etiam nulla considerata negligentia.

41 Alter tex. est in c. Praesbiterum de homicidio, ubi declaratur irregularis praesbiter, qui ad correctionem, & intuitu disciplinae percussit puerum in capite, qui post paucos dies expiravit, videbatur enim licuisse magistro intuitu disciplinae verberare, & percutere pueros, atque consequenter, aut leviter, aut nullatenus peccasse.

42 Verum facilis est solutio, quia quam-

quam liceat magistris percutere discipulos ad correptionem, tamen percussio debet esse moderata, & discreta, & in parte, in qua non sit mortis, aut mutilationis periculum, puta in dorso, vel in manibus; at iste percussit in capite, quae pars de facili patitur graviter, & mortaliter, sicuti si levis percussio fieret in oculo, est periculum mutilationis, dabat igitur operam rei illicitae, etiam propter circumstantiam partis periculosa, unde statim incurrit irregularitatem effectu sequuto, nulla considerata negligentia, quod clarè explicatur in *c. significasti 18. de homicidio,* ubi quod percussio alias de se levis, si fiat in capite de facili evadit lethalis.

43 Contra id, quod diximus, requiri scientiam juris prohibentis, & poenae irregularitatis impositae, videntur facere plures canones, qui in facto homicidii voluntarii declarant homicidam irregularem, licet non habuerit talem scientiam, quam difficultatem, *Diana p. 4. tract. 2. resol. 85. V. verum bis non obstantibus,* dicit, aliquando doctorum hominum torfisse ingenia; Respondit tamen ipse post *Merolam, Marcerium,* aliosque, quod speciale est in irregularitate incurrenda ex homicidio, quae incurritur, etiam non precedente scientia praedicta, quia in tali casu non incurritur ex delicto, sed ex alio capite nempe ex defectu lenitatis.

44 Sed iterum difficultas resultat *ex c. cum illorum de sent. excomm.,* ubi Pontifex interrogatus, qualiter agendum cum Monachis, qui post manuum injectionem in Clericum, Ecclesiasticam sententiam negligentes in excommunicatione positi, Ecclesiasticos ordines recipere non formidant, Pontifex autem pro responsione distinguit, vel isti Monachi memores facti, & juris habebant scientiam, vel non, si primum decernit à susceptis ordinibus in perpetuum esse deponendos, si secundum, idest si non erant memores facti, aut jus ignorabant, & tunc respondit Pontifex, quod peracta poenitentia, poterit Abbas, si utile noverit Monasterio, cum illis dispensare ad ordines; ex quibus colligitur, quod ignorantia juris, vel facti, non excusabat illos Monachos ab irregularitate, sed ad summum, ut mitius cum illis ageretur, quatenus peracta poenitentia dispensationem ab Abbate obtinerent.

45 Respondit *Sanchez. de matrim. lib. 9. disp. 32. num. 10., & Suarez. de censur. disp. 4. sec. 9.*

num. 16., quod tex. loquitur pro foro externo, & cum præsumptione, quod ignorantia allegata esset vincibilis, culpabilis, improbabilis, & affectata, quia ubi ignorantia est probabilis, etiam in foro externo excusat *tex. in c. Apostolica de Clerico excommunicato*, quod etiã colligitur ex ipso textu, quia pari modo decernit de Ignorantia Juris, ac ignorantia facti, & tamen certum est *ex regula ignorantia de reg. jur. in 6.*, quod ignorantia facti excusat, undè necesse est dicere, quod Pontifex habuerit talem ignorantiam pro improbabilis, ut notat *Felinus ibi sub num. 2.*, culpabilis, & affectata, immò ex textu notatur, quod Pontifex distinguit inter præsumptionem violentam, & non violentam, ita ut data violenta præsumptione scientiæ, nolit beneficium dispensationis per Abbatem impertiri, quare constat, quod responsio innitur juris præsumptioni, non autem veritati, pro ut nostra responsio, & resolutio procedit, quod observat *Ancharan in eo c. cum illorum sub nu. 12. V. undecimo ad finem*, ubi quod præsumitur regulariter contra eum, qui cum sit adultus, præterdit ignorantiam Juris, aut facti proprii recentis, maximè *Felinus ibid. sub num. 2. Vers. item probat, & Vers. ultimo nota*; Ratione autem posset comprobari ex eo, quia ex Clericis, & Monachis, nemo præsumitur ignorare privilegium, sibi competens *ex canone, si quis suadente Diabolo 17. q. 4.*, & consequenter illi

Monaci, qui allegabant hujusmodi privilegii ignorantiam, non videbantur excusabiles, vel dato, quod scirent, se incurrisse excommunicationem propter violentam manus injectionem in Clericum, ad suum statum, & conditionem spectabat scire, quod non poterant suscipere ordines, nisi prævia absolutione ab excommunicatione, undè allegata ignorantia, erat contra Juris præsumptionem.

46 Ex qua responsione duo colligo; Primum, quod ignorantia Juris, aut pænæ universaliter, neque excusat ab incurrenda pænâ, neque relevat, sed tunc tantum non relevat, quando est culpabilis, vincibilis, & affectata, quod & nos supra diximus; Alterum quod colligo est, ex ea Pontificis responsione, quod ignorantia culpabilis, vel non culpabilis, semper diminuit de culpa, & de pænâ, patet ex responsione Pontificis dicentis, quod si Monaci, vel non erant memores facti, vel ignorantibus Jus, posset tamen ab Abbate dispensationem consequi, quod negatum erat in prima parte responsionis, in qua non supponitur talis ignorantia, sicque comprobatur, quod dixi supra, quod ignorantia diminuit culpam, vel sit Juris, vel pænæ, ratione etiam Theologica posset confirmari, quia cum voluntas non ferratur in incognitum, semper ignorantia diminuit de voluntario, & consequenter de culpa, qua diminuta diminuenda est pænâ, ut culpæ commensuretur.

ARTICULUS XVI.

Per quos Jurisdictio suppleatur in casu negligentia.

Per negligentiam Judex amittit jurisdictionem *c. per tuas de sent. excommunic. Abbas in c. ex transmissa nu. 7. de foro compet.*, ideoque per negligentiam Judicis delegati jurisdictio devolvitur ad Ordinarium. Quæritur ergo data Judicis negligentia, per quos alios Judices suppleatur.

2 Regula est, quod jurisdictio suppletur per Judicem superiorem *c. irrefragabili §. excessus de off. Ordinarii, c. Postulastis de concessione Præbendæ, c. 1. de supplend. neglig. Prælatorum in 6., c. Grandi de supplend. neglig. Prælat.*, ideo

negligentiam Capituli, vel alterius inferioris collatoris, supplet Episcopus *d. c. irrefragabili §. excessus de off. Ordinarii, c. licet de supplenda neglig.*, ita Capitulo, vel Archidiacono negligente visitare, quando id spectat ad eos, Episcopus supplet; *Romanus cons. 371. incipit in Proposito ad finem*, Episcopo autem negligente, jurisdictio devolvitur ad Archiepiscopum, *c. 2. de concess. Præb. Romanus cons. 361. in casu proposito num. 6.*

Quod tamquam de Jure divino asseritur *in can. inferior dist. 21., Thom. del Bene de comitiis dub. 27. sect. 4. subsect. 1. 2. 3.*

Non

3 Non tamen jurisdictio Episcopi devolvitur ad Archiepiscopum, in casu quo Episcopus non exercet jurisdictionem, eo quia excommunicatus; ut habemus *tex. in c. Romana de supplend. neglig. Prælatorum in 6.*, & ratio est, quia excommunicatus est impeditus uti jurisdictione, impeditus autem non est negligens, etiam si impedimentum positum esset ex sua culpa, posset tamen fieri negligens, si per ipsum excommunicatum staret, quin tolleretur impedimentum, quod notavit *glos. in eod. c. Romana in fine casus*, & tunc Superior suppleret, sicuti negligens neque posset dici Episcopus, qui à Paganis, vel Schismaticis captus non posset Ecclesiæ suæ inservire, *c. si Episcopus de supplenda negligentia in 6.*

4 Supplere tamen non poterit Superior, nisi prius assignato inferiori termino, infra quem impleat munus suum, quando terminus non est à Jure assignatus, eoque termino elapso, si adhuc Judex, vel Prælati inferior negligat, tunc Superior supplebit *c. irrefragabili §. excessus de offitio Judicis ordin.*, vel si Episcopus expetitus recuset expressè facere justitiam, *c. ab eo ad finem de appellat. in 6., Barbosa ad Trid. sess. 24. c. 20. num. 14. 15.*, ubi si Episcopus causam Ecclesiasticam non terminaverit infra biennium ex sua negligentia, & ter requisitus, adhuc negligat, possunt partes recurrere ad Superiorem, qui suppleat, assignato tamen prius termino quatuor, vel sex mensium Judici Ecclesiastico, quo elapso, nec terminata causa, si per Judicem stet, & non per partes, aut propter gravitatem causæ, Judex sit negligens, & causa potest advocari, quia denegata justitia, Superior adiri potest *§. sit tibi igitur Aub. de mandat. Princip., & in §. statuimus Aub. de Statutis, & consuetudin., l. statuimus C. de Epis., & Cleric., c. transmissa, c. licet ex parte, c. ex tenore de foro compet.*

5 Devolutio tamen causata ob negligentiam, est ad Superiorem, non è contra, *c. 1. de supplenda neglig. Prælator. in 6., c. Grandi de supplenda negligentia.*

Rationem asserit *Abbas in c. qualiter, & quando num. 7. de Judiciis*, quia naturale est, ut fortior suppleat pro infirmiore, ita Superior pro inferiore, non è contra.

6 Sequitur ergo, quod cum Episcopus, & Judex Ecclesiasticus sit major, & superior Principe, & Judice laico, laici Judicis negligentis suppleat jurisdictionem, *c. qualiter, & quando de Judiciis, ubi Formosin. q. 1. num. 25.*

c. transmissa, c. licet: c. ex tenore de foro compet., Aub. ut differentes Judices collat. 9., Sperell. decis. 98. num. 43., quod potest Ecclesiasticus facere, quia habet jurisdictionem secularem habitu; *Abbas in c. qualiter, & quando num. 7. de Judiciis*, quam rationem asserit etiam *Barbat. in eod. c. qualiter, & quando num. 16. Vers. ultimo nota cum seqq., Carol. de Grassis de effectibus Clericatus effect. 1. num. 391.*

7 Limita tamen si laicus haberet offitium perpetuum, ut Rex in suo Regno, qui habet offitium, & jurisdictionem perpetuam gubernandi, & regendi suos subditos, & tunc si est negligens, superior Ecclesiasticus non supplet jurisdictionem, sed dat ei coadiutorem *c. Grandi de supplenda negligentia Prælatorum*; Ubi Regi Portugaliæ negligenti, datur ejusdem frater coadiutor, quia interest Reipublicæ, non solum quo ad temporalia, sed etiam quo ad spiritualia, quod Rector Communitatis, seu Regni, sit diligens, prudens, pius, devotus, & Sacrorum defensor.

8 Nec regula ista limitatur in casu, *c. significavit de offitio Ordin.*, Ubi Ordinarius supplet negligentiam delegati Papæ, licet in causa delegata sit nobilior Ordinarius; *c. si quando de offitio Judicis delegati, c. sanè eod. tit.*, quia tunc Papæ delegantis exercet jurisdictionem, nam *ex eod. c. habemus*, quod Ordinarius supplet ex commissione Papæ, non verò uti Ordinarius, quare non est inferior in casu supplendi, vel dicamus cum *Abbate in c. qualiter, & quando num. 7. de judiciis*, quod regula allata, quod minor non supplet negligentiam majoris, intelligatur, nisi in casibus in jure expressis, *ex Innocent. in c. quia diversitatem de concessione Præbendæ in hoc ergo c.*, aliisque infra allegandis, dicimus esse casus in jure expressos.

9 Sicut neque limitatur in *c. statuimus de supplend. neglig. Prælatorum*, ubi negligente Episcopo benedicere Abbatem, ipse Abbas nihilominus poterit benedicere suos Monachos, & alia facere, quæ ad offitium suum pertinent; nam tunc Abbas, non supplet jurisdictionem Episcopi, ad quem non spectat benedicere Monachos, sed etiam dato, quod Abbas tunc suppleret, id faceret ex Papæ commissione, sicque in causa delegata esset Superior.

10 Obstare verò videtur *c. nulla de concessione Præbendæ*, ubi Pontifex dicit, quod si Episcopus negligat conferre beneficia vacantia infra sex menses, hujus negligentiam suppleat

H 2